

ŞEYTANIN KAŞIK OYUNLARI (2000)

Vedat Türkali (1919 - 2016)

ÖZET

Vedat Türkali'nin *Şeytanın Kaşık Oyunları* isimli iki bölümlük tiyatro oyununda; mesleğini kötüye kullanan iki devlet adamıyla, hayatını insanların iyi niyetlerini suistimal ederek geçinen bir dilencinin nasıl birlik olduğunu, büyük güçlerle ortaklığını ve değişen hayatlarını anlatmaktadır.

ÖYKÜ

Sahne Sahnede uyarı marşları yükselmektedir, 'rap' müziğine yakın ancak özensiz bir şiir okunmaktadır. Baskın bir çınlama sahnede duyulur, hemen ardından ışıklar kapanır, sadece soluk bir lamba ışığı belirginleşir. Bir çocuk sesi; evvel zaman içinde kalbur saman içinde tekerlemesini söylemeye başlar ancak tekerlemede 'yalancı yalancı' nidaları baskın olarak vurgulanır. Derken, soluk lambasında kararmasıyla oyun başlar.

Birinci Bölüm Oldukça fakara görünümlü, sade, eski eşyaların olduğu evde bir kadın bulaşık yıkamaktadır, Polis Rüştü evden çıkmadan önce saçını sakalını aynada düzeltir. Kadın kocası Polis Rüştü'den evin temel gereksinimlerinin alınmasını istemektedir ancak Rüştü hiddetlenir, ayın son günlerinde namuslu bir memurun elinde para kalması ona göre bir hakarettir. Karısı, üzülür, bozulur, kocasının gösterdiği asabi tepki esasında oldukça alışkın olduğu tavırlardır. Polis Rüştü, kızgınlıkla evinden çıkar, camii önünde dilenen bir adamı gördüğünde tepesi yine atacaktır. Rüştü, dilenciye karakola götürmek ister. Dilenci gitmemek için yalvarmaktadır. Yükselen seslere İmam Efendi gelir, O da polisin dilenciye bırakması için konuşmaya başlar ne var ki; Polis Rüştü'nün tavrı serttir. Dilencinin üzerinden çok yüklü miktarda para çıkması herkesi şaşırır. Ayrıca, heybesinden çıkan banka defterlerinden kendisinin bir servet sahibi olduğu anlaşılmaktadır. Birden yanlarına, yoldan geçen elinde gümüş bastonu olan, kıranta bir adam yaklaşır. Gümüş Bastonlu adamın adı Harun Tırpancı'dır. Onlara ellerinde şu an önemli bir birikim meblağı olduğunu, bu paranın ilgili yerlere teslim edilmesinin akıllıca olmadığını anlatır, bu toplu miktarla bir ortaklık kurarlarsa hem kendileri hem de ülkenin ciddi bir menfaat kazanabileceğini anlatmaya başlar. İmam, dilenci ve polis şaşkındır. Karşı sesler yükselmeye başlar. Ancak, ne var ki; kısa zamanda DİPAŞ kurulmuş olur.

Kalabalık iş insanlarından oluşan bir toplantı salonu içinde hararetle sesler yükselmektedir. Harun Tırpancı yoklama almaktadır; Salim Kaparkaçar, Salamon Tamhin, Ferhan Bacioğlu, Halim Kazyolan hazırda beklemektedir, bir süre sonra aralarına Ragıp Kapacı da katılır. Gündemlerinde yeni ticaret sarayının yapım işi vardır. İstenilen, Dünya Ticaret Merkezi'ne yakın bir inşaatın gerçekleşmesidir. Halim Kazyolan yapının kendi arsasının üzerinde olmasını ister, bu mevzu ve diğer öneriler uzun uzun tartışılır. Bir kenarda sessizce olanları izleyen güzel, pahalı giyimli kuşamlı DİPAŞ kurucu ortakları görünürler. Ragıp Kapancı da bu güçlü ortaklığı diğerlerine anlatır.

Yoksul gecekondulu avlusunda Emine leğende çamaşır yıkamaktadır, yanına gelen Ali hayat pahalılığından yakınmaktadır. Emine geçim şartlarından bunalmış, mütemadiyen söylenme halindedir, Ali ise sendikalara kafayı takmıştır, bu şartların sendikalar vasıtasıyla düzeleceğine inanır. Aysel ve arkadaşı Rifat gelirler, Rifat yeni kurulan ortaklıkta çalışmaya başlamıştır, Rifat'ın hayali bu gecekonduların yıkılması yerlerine yeni güzel banyolu ve mutfaklı inşaatların yapılmasıdır. Ancak, diğerlerinin bu hususta tereddütleri vardır.

Bir anda buldozerler belirir, gecekondular yıkılmaya başlamıştır, hoparlörden halka direnmemeleri yönünde telkinler yapılmaktadır. Ali de direnen grubun arasındadır. Dilaver Dildöker'de oradadır, halka eğer direnirlerse batacaklarını yalvararak anlatır. Polat Patlatır'ın ise tavrı farklıdır, Dilaver'in aksine O halkı tehditle ikna etmeye çalışmaktadır. İmamettin Ninnisöyler'de kendi alışkanlıklarına göre insanlara direnmemeleri konusunda hikayeler anlatır.

İkinci Bölüm Gökdelenlerle süslenmiş yepyeni bir kent görünümü ortaya çıkmıştır. Büyük, şaşalı ışıklandırmalarla "Uluslararası Ticaret Sarayı" yazısının yanında yeni bloklar mevcuttur. Ansızın ışıklar yavaş yavaş söner, zavallı Toprak Ana, ağıt dizeleri söylemeye başlar; kurtlarına, böceklerine, ağaçlarına ağlamaktadır.

Heyecanlı halk kalabalığı İmamettin, Dilaver ve Polat Bey'lere övgü naraları atmaktadır. Bir zaman sonra basın, muhabirler mutlu topluluğun içine karışırlar. Polat Patlatır'ın karısı Şahinde, havalı bir şekilde belirir, yanına eski komşusu Aysel gelir, Aysel'in Şahinde'den yıkık duvarların onarımı hususunda kocasına rica etmesini istemektedir. Şahinde ise hiç oralı olmaz, hatta Aysel'i tersler, kocasını işten kovmakla tehdit eder. Sesler yükselir, koruma Rifat gelir, Rifat'ın da eski dostlarına karşı tavırları değişmiştir, Ali'yi düşürür.

Dünya Ticaret Merkezi'nin kapıları açılır, Harun Tırpancı oldukça keyiflidir, diğer ortaklarda gelir sevinçle kendini bilmez hareketler yapmaya ve kaşık oyunu oynamaya başlarlar. Ancak, bir süre sonra kendi aralarında da menfaat çatışması olacaktır. Bu görüntüleri izleyen halk, adamları kovmak amacıyla naralar atar. Bir zaman sonra genel sıkı yönetim ilan edilir. DİPAŞ'ın da aslen ne olduğu, geçmişi ortaya çıkmıştır, diğer ortaklar DİPAŞ'ı kendi aralarında bitirmişler, ortaklarında borçlu ve suçlu hale getirip, her türlü düzenbazlıktan sıyrılmışlardır. DİPAŞ'ın üyeleri içinde de antlaşmazlıklar, kavgalar başlar, üstelik Şahinde Hanım'ın da gizli işleri ve ilişkileri vardır.

TEMA

Menfaatçilik Şahsi çıkarlarını hayatlarının önceliği yapan insanlar, ahlaki değerlerinden feragat edebilirler.

KARAKTERLER

Polis Rüştü (Polat Patlatır) (Kapalı) Memurluk zamanında görevini kötü kullanmaya bir örnek teşkil eden Rüştü; gaddar, zorba, kibirli ve kaba bir adamdır. DİPAŞ ortaklığına geçince ise kendisine göre daha yükseklerde olan insanlara dalkavukluk yapmaya başlamıştır. Memurluk zamanının çoğunu çalışarak geçirir, evde eşiyle ve çocuğuyla müşterek paylaşımları, aktiviteleri yok denecek kadar azdır. Ortaklıktan sonra zamanın çoğu şirket çalışmalarlarıyla geçer.

Kaba Polis Rüştü; oldukça ters tavırları olan, kaba bir adamdır, özellikle karısına karşı son derece kötü bir üslup kullanır. "(Birden parlar) Köşedeki bakkaldan bir şey almak yok demedim mi sana? Tövbe tövbe! Ulan ne sözden anlamaz karısın be! Taş kafal! Sabah sabah cinleri tepeme çıkaracaksın gene! Tövbe, tövbe!..."

Gaddar Rüştü, karısına karşı oldukça gaddar ve zorba davranışlar takınır. Öyle ki; karısı Rüştü'nün yaptıklarına karşı bir şiir yazmıştır. "Bir de copu sırtımda, Sille tokat çocuğumu düşürttü beş aylık, oğlan, nurtopu! Taş kafaymışım, Sen de taş yürek! Olmaz olsun böyle koca, Dilerim Allahtan gebersin"

Kibirli Rüştü; mesleği vasıtasıyla üstlendiği sıfatı kendinde bir kibir olarak kullanır. Özellikle, Rüştü'nün karısı, eşinin bu çalılımlı hallerinden şikayetçidir. ""Bir de geçim var dünyada, Bizimkinin Kafdağı'nda burnu, Nerde doğru dürüst üç öğün yemek, Polislik giysilerini geçirdi mi, Bir çalım bir kurum, Sanırsın Sultan Süleyman'ın torunu"

Dalkavuk Rüştü, kendinden yüksek tabakaya karşı her zaman dalkavukça hareketler yapar. Harun Tırpancı'nın karısına da son derece yağcıdır. "Haşaaa! Büyüklerimize saygısızlık diye alınmasın ama; hep söylüyorum Hanımefendi, olmuyor! İyi sözdü, yalvarıp yakarmaktı, kutsal inançlarıydı... Ne anlar bu akılsız sürü bunlardan?"

Dilaver Dildöker (Dilenci) (Açık) Hayatını kazanmak için dilencililiği seçmiştir, bu işi pişkinlikle yapar, hiçbir ahlaki değeri umursamayan, mütemediyen yalan söyleyen, insanların temiz duygularıyla alay eden, menfaatleri uğruna gerekirse rüşvet veren bir adamdır. Dilenci DİPAŞ ortaklığından evvel tüm zamanını dilenerek, kazandıklarını bankalarda işleterek gününü geçirir. Ortaklıktan sonra ise mütemediyen şirket çalışmalarındadır.

Rüşvetçi Üzerinde yüklü miktarda para ve kabarık banka hesap defterleriyle yakalanan Dilaver Dildöker, polisin kendisini karakola götürmemesi için yalvarmaktadır. Tüm sözlerinin boşa gittiğini anlayan dilenci, çareyi polise rüşvet teklif etmekte bulur. "(Pişkinlikle değişmiştir.) Tamam, güzel ağbicim, sen kazandın! Bir dakika! Beş yüz bini senin! Helali hoş olsun! POLİS – Beş yüz bin rüşvet ha! DİLENCİ – Altı yüz olsun!"

Düzenbaz, Üçkağıtçı Dilenci herkesi çabucak kandırabilecek yeteneğe sahiptir, üstelik O bu kötü vasfından övünerek bahseder. " Ben Dilaver Dildöker, Yalvarır kandırırım, (Dilenir biçimde açar elini) Allah elden ayaktan düşürmesin, Allah ne muradınız varsa versin Allah..."

Hırsız Dilaver mevcut bütün varlığının, helal yollardan kazanıldığını iddia eder, halbuki hiçbir namuslu şekilde elde edilmemiştir. “”Namussuz alçağım, içinde eğer tek kuruş haram...” “ Otuz iki yıldır bu yoldayım ben; çok mu yani? Allah’a kör bakayım, içinde on para haram varsa! Hepsini alnımın teriyle...”

İmam (İmamettin Ninnisöyler) (Açık) İmam Efendi ulvi mesleğini kötüye, çıkarları için kullanmaya çekinmeyen bir karakterdir. Sahtekar ve yalancıdır. Tatlı dili vasıtasıyla ikna kabiliyeti yüksektir. Durumları ve her türlü olayı kadere bağlar. Görevi boyunca mesleğini ifa ederek vakit geçiren İmam Efendi, ortaklığın ardından mütemadiyen şirket işleri ile meşgul olur.

Sahtekar İmam Efendi, mesleğini Allah rızası için, inançla yapan bir insan değildir, her meslekten olabileceği gibi bu adamda mesleğinin kötü bir örneği olup sahtekarlığa yönelmiştir, üstelik O bunu artık dile getirmekten çekinmez. “Ben uyutur kandırırım, Öyle yürür benim işlerim, Allahu Teala varsılı varsıl, Yoksulu yoksul yaratmıştır, Değil mi mümin kardeşlerim”

Yalancı İmam, sıkışınca kafasından ayetle, bilgiler uydurarak yalan söyler. “Avukatlar hep öyle söyler evladım. Cehennemin en dip katındadır avukatların yeri”

Tatlı dilli İmamettin dilini kullanarak insanları ikna etmekte ustadır. “Bre Allah’ın mübarek kulları! (Dönüp bakan kalabalığa konuşmaya başlar.) Değerli din kardeşlerim! Allah rızası için önce beni dinleyin! Nedir bu yaptığınız?”

Kaderci İmam her olayın kader vasıtasıyla meydana geldiğine inanır. Çevresine de nunu öğütler. “Memur bey, evladım! Belli ki pek sinirlenmişsiniz. Bırak da gitsin! Allahu Teala her kuluna bir yol çizmiş! Onun yolu yazgısı da...”

Şahinde (Rüştü, Polat Patlatır Karısı) Yoksul zamanlarında ezik, dırdırcı, memnuniyetsiz bir kadinken, kocasının zenginleşmesinin ardından, sonradan görme, havalı, gaddar bir karaktere bürünür.

Salamon Tamhin İş insanı.

Salim Kaparkaçar İş insanı.

Ferhan Bacioğlu İş insanı.

Ragıp Kapancı İş adamı, çevresinde oldukça menfaatçi kişiliği ile tanınır.

Halim Kazıyan İş insanı.

Gümüşt Bastonu,, Harun Tırpancı Polis, imam ve dilenciye örgütleyerek birlik olmalarını sağlayan adam.

Ali Fabrika işçisidir, zar zor geçinmektedir, sürekli sendikalardan hayatını düzeltereğine dair beklentileri vardır.

Birsen Aysel’in arkadaşı.

Emine Ali’nin eşi.

Rifat Kurulan ortaklığın gözcüsü, Aysel’in arkadaşı.

Aysel Ali’nin kardeşi.

Zeynep Ali’nin karısı, mütemadiyen hayat şartlarından, yoksulluktan şikayet eder, memnuniyetsiz bir yapıdadır.

Kerim Avukat.